

geljnem, ki ga prinese bojni tovariš zapuščenemu dekletu, bi se odprl učinkovitejši pogled v dekletovo žalost, kakor s sentimentalno pesmijo Njega ni. To je le eno zrcalo, kot bi jih bilo še lahko sto. Dr. J. Š.

Pont des artska beračica. Odpoved nesrečne žene. Po W. Hauffu priredil Franjo Kolenec. Samozaložba. Str. 134. Maribor, 1928. — Nemški romantik W. Hauff (1802—1827) slovi zlasti kot pripovedovalec pravljic; velik uspeh je imel s svojo satiro »Mož v luni« (prevedeno tudi v slovenščino); klasične so tudi nekatere njegove novele. Novela, ne roman, je tudi to delo. Mladenič Fröben je v neki viharini noči podaril mladi beračici, ki je uporno skrivala svoj obraz ali vsaj oči, na mostu Pont des Arts v Parizu miloščino. Tisti hip se je vzbudil v njem ljubezen do skrivnostne beračice. Nje podoba mu ni izginila izpred oči nikdar več, dasi nje same ni videl dolgo vrsto let; slednjič jo najde — kot nesrečno ženo svojega prijatelja. Ta, surov značaj, jo zavrže, zvedevši, da je beračica (dasi le v sili, za bolno mater!), a s Fröbenom, za katerega skrivaj tudi ona gori že od srečanja na Pont des Arts, se ne more, se noče poročiti, ker je v vesti vezana kot katoličanka. Sledi grenka odpoved...

Dejanje je res velezanimivo, napeto. Tehnika prve romantike, kakor jo pri nas prav dobro poznamo iz Jurčičevih novel in romanov. Strastnost, ki polje v noveli, pa ne more dobro vplivati na mladega čitatelja. — Prevod (prireditve) je gladek; le nekaj napak moti, n. pr. obleči se, namesto obleci se. Tudi iz te prireditve ni jasno, kdo in kdaj je našo junakinjo slikal, da je mogel Fröben hoditi gledat nje sliko v galerijo v Stuttgartu. Dbv.

Mladost v džungli. Spisal Dhan Gopal Mukerđi. Prevedel Josip Vidmar. Slikarsko opremil Božidar Jakac. Str. 151. Založba »Svet«. Ljubljana, 1928. — Mlad človek se uči ali iz knjig ali pa — če zna in hoče — iz bistrega opazovanja ljudi in narave. Mukerđijeva knjiga nam pripoveduje, česa se je enajstletni deček (pač pisatelj sam?) pod vodstvom svojega očeta z ostrim opazovanjem vseh raznih živali v džungli naučil. Džungla je bila za dečka prva, pa tudi najzanimivejša knjiga, polna naravoslovnih, pa tudi npravnstvenih nauk. Tudi mi se ne nehamo čuditi ob tem pripovedovanju: kakšna je džungla dopoldne, opoldne, zvečer, pred polnočjo, opolnoči, proti jutru; katere živali žive v njej: opice, sloni, medvedje, nosorogi, bizoni, bivoli, tigri, pantri, leopardi, šakali, lisice, antilope, jeleni, krokodili, kače, pavi, papige, vseh vrst mravlje, čebele...; deček se uči spoznavati živali po odtisih stopinj, po njih vonju, po načinu, kako se grmovje giblje pod njimi; bistro opazuje, kako hodijo, kako pijejo; odpre se mu spoznanje, da imajo travojedne živali mnogo prednosti pred mesojednimi (z očetom skleneta biti vegetarijanci!). Dih nam zastaja, ko čitamo naravnost klasične opise dvobojev na življenje in smrt med tigrom in leopardom, med tigrom in antilopo, med pitonom (kačo) ter pavom, med bizonom in človekom (dečkom) itd. Kakor so glede ostroti čutov travojedne živali nad mesojednimi, tako prekašajo — vidi pisatelj — preprosto živeči meščanje v razumnosti in lepoti nenaravno živeče meščane; tudi do živali se oni vedejo kot bratje, le-ti kot sovražniki.

Ko čitamo, kako živali pijo, namreč bistro prislušujoč šumom in odmevom (str. 136), z grozo čutimo,

koliko so živali nad človekom, uživajočim alkohol in pri tem zgublajočim občutje in zavest. Da, džungla bi mogla navdušiti za abstinenco.

SRBSKO-HRVATSKO SLOVSTVO

Ante Dukić: Pogledi na život i svijet. Zagreb, 1929. Str. 70. — Brzi ritm novodobnega življenja zamera vse človeštvo v nevzdržnem valu, da se osebnosti sredi njega spreminjajo v mehanizme, ki jih gibljeta samo še dve vzmeti, pohlepnost in nevoščljivost. Ljudje postajajo slepi za prave človeške vrednote in se povračajo v avtomatizem živalske zavesti. Zato je Dukić spisal izredno koristno knjigo, ker v nji kaže pot od kolektiva do individualnosti, od napake do čednosti. To so pogledi modrosti, ki ji je glavni cilj ohranitev osebnosti in pravega duhovnega bogastva. Čeprav so ti »Pogledi« sestavljeni za praktično uporabo, vendar ne morejo biti vedno praktični, ker prava osebnost se tvori z žrtvami v nasprotju do sveta, kakor se tudi čednost zasveti po dolgotrajnem brušenju s prahom človeških napak.

Aforistična oblika, katere prvotni zametek so pogovori in izreki imenitnih mož, živi že od antike naprej kot epigram, poleg njega pa se pojavi v novi dobi proza, kot maksime (Larochefoucauld), misli (Pascal, Chamfort), fragmenti (romantika) in doseže vrhunec v Nietzscheju. Aforizem je utrinek subjektivnega duha, ki se užge pri opazovanju konkretnosti. V njem tiči vsa neposredna moč osebnosti, ki bi se v razumskem, logičnem sistemu izgubila. Aforizem je kakor električna žarnica, ki se sicer ne more meriti s solncem, vendar nam razsvetljuje noč in prosveta celo trda telesa. — Logične nedoslednosti bi našel tudi v tej zbirki, kdor bi hotel cepiti dlako, kajti naši pojmi streme po splošnosti, zmisel aforizma je pa posebnost; dlakocepnosti je ost odkrtil že avtor z besedami: »Ne deri grla za istinu, koja u životu ne znači ništa« (40).

V ozadju »Pogledov«, ki so nekaka etika sodobnega življenja, stojita Maeterlinck, ko Dukić zre v mistiko onostranskega sveta, in Bergson, ko trdi, da je najvišja oblika življenja, pomagati Bogu ustvarjati svet. Kot Bog in narava neprenehoma ustvarjata, tako tudi človek ustvarja in delaj. Le pesniku prizna pravico brezdolja, ki je kot vulkan, kadar miruje: Kdor živi, samo da živi, je največji bedak v blaznici življenja (24). Nasprotno smer sta včasih zastopala Fr. Schlegel in Tolstoj z nazorom, ki je izražen v Tao in Nirvani, da je čisto vegetiranje v lenobi najvišja življenjska oblika. Moderna samozavest, ki že od romantike naprej misli, da lahko odgrne kopreno prirode, mu včasih ne ugaja, zato se nagiblje h Kantovemu skepticizmu, ki gleda meje človeškega spoznanja: Ne dižimo košulju Majci prirodi (69). Ni se vdal popolnoma vetru nove »svinčene dobe«, v kateri vlada glava, ampak si želi nazaj zlato dobo, v kateri je vladalo srce: zato se borimo za stvari, ki prinesejo v bodočnosti dobro, ne zlo (38). Dukić se odvrta tudi od skrajnega individualizma Nietzschejevega, ki zameta socialno enakost in priznava le še subjektivno resnico in moralo nadčloveka, ko trdi, da so čednosti le suženjske slabosti; avtor pravi: Zao čovjek smatra kreposti slaboćom (56), vendar je v njem nekaj Nietzscheja v besedah: Na pravo se